№ 252 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 13

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 13 № 252

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.

Տելեֆօն № 253.

Բացված է բաժանորդագրութիւն 1909 թ. համար

ՄՇԱԿ

(37-րդ ՏԱՐԻ)

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

12	ամսվայ համար	»	»		10 ր.
11	»	»	»	»	»
10	»	»	»	»	9 ր.
9	»	»	»	»	8 ր.
8	»	»	»	»	7 ր.
7	»	»	»	»	6 ր.
6	»	»	»	»	»

Մնացած ամիսները ամսական Մէկ րուբլի
Ամերիկա տարեկան » 6 դօլլար
Եւրօպա » » 30 ֆրանկ
Պարսկաստան » » 10 րուբլի
Թիւրքիա » » 120 ղուռշ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ (հին բաժանորդներից խնդրվում է ուղարկել նախկին տպագրված հասցէն)։

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ
ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Երկուշաբթի, նոյեմբերի 17-ին

Յօգուտ
Հայուհեաց Ողբախնամ Ընկերութեան
կը ներկայացնէ

I

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Դրամա 3 գ. Ստ. Պշիբըշեվսկու, Թարգմ. Ս. Շխեանցի

II

ՄԻ ԲԱՌ ՄԻՆԻՍՏՐԻՆ

Կոմ. 1 գ. Լանդերի, Թարգմ. Գ. Աւետեանի

Մասնակցում են՝ օր. Ադամեան, տ. տ. Փուլաղեան, Մայսուրեան, Յասմիկ, պ. պ. Աւետեան, Զարիֆեան, Մամիկոնեան, Յարութիւնեան, Սեւումեան։

Սկիզբը ուղիղ ժամը 8-ին
Ռեժիսսոր՝ Ս. Քափանակեան

Տոմսակները մինչև ամսի 15-ը կարելի է ստանալ Бебутовская ул., № 39, իսկ յետոյ Թատրոնի կասսայում։

ԽՐԱԽՈՒՍԱՆՔԻ ԱՐԺԱՆԻ

III

Մի մեծ շրջան, ինչպէս է Արաքսի աւազանը, սպասում է, որ այնտեղ ևս հիմք դրվի տնայնագործական արհեստների զարգացման և տարածման։

Ճիշտ է, այդ շրջանում երկրագործական պարապմունքները խլում են գիւղացու տարվայ աշխատանքի մեծագոյն մասը և կարողանում են աւելի ապահովել գիւղական աշխատաւորին, քան լեռնային շրջանում, բայց ճիշտ է և այն, որ այդտեղ ևս գիւղական ազգաբնակութիւնը սակաւահողութեան պատճառով որոնում է լրացուցիչ աշխատանքներ և միևնոյն ժամանակ նա ունի իր ձեռքին հումնիւթեր, որոնցից նա կարող է ազատ ժամանակները պատրաստել զանազան մթերքներ։

Այդ նիւթերի մէջ մեծ տեղ է բռնում բամբակը, որ կարող է ծառայել զանազան գործուածքներ պատրաստելու համար։

Եւ պէտք է անմիջական փորձերի ձեռնարկել գրաւելու այդ շրջանը տնայնագործական արդիւնաբերութեան այն շարժման մէջ, որ սկսվում է ուրիշ տեղերում։

Վաղարշապատում արվեցին սկզբնական մի քանի քայլեր այդ ասպարէզում, բայց գործը դեռ հաստատ կազմակերպութիւն չէ ստացել։ Երևանում մի քանի անձեր հետաքրքրված են արհեստի տարածման խնդիրներով, բայց նախաձեռնութեան ոգու պակասութիւն է զգացվում։

Հայ Տնայնագործական Ընկերութիւնը իր մերձաւոր գործունէութեան ծրագրի մէջ դրել է Արաքսի աւազանի գիւղերում արհեստանոցների հիմնադրութիւնը։ Եւ եթէ հասարակութիւնը շուտով օգնութեան գայ իր նպաստներով, անշուշտ կարելի կը լինէր ձեռնարկել կուլտուրական այդ գործին նոյն իսկ ներկայ ձմեռվայ ամիսներին։

Եւ ցանկալի է, որ հասարակական օժանդակութիւնը և աջակցութիւնը օր առաջ կատարվեն, որպէս զի սկըսված գործը իր առաջին քայլերից աջողութեամբ ընթանալով կարող լինի կարճ միջոցում կազմակերպել արդիւնագործական հաստատ ձեռնարկութիւն և նրան դարձնել գործնականապէս եկամուտի աղբիւր աշխատաւորական ազատ ձեռքերի համար։

Ժողովուրդը աշխատանքի նոր աղբիւրներ է որոնում, ժողովուրդը արհեստներ է պահանջում մեզանից, ժողովուրդը արդիւնագործական նոր ձեռնարկութիւնների համար նախաձեռնութեան է սպասում, ժողովուրդը կուլտուրական սկզբնական փորձերի աջակցութիւն է խնդրում։

Տանք բաւարարութիւն այդ պահանջին և կարիքին։

Աջակցենք այդ փորձերին, որոնք հարթում են ճանապարհը կուլտուրական կատարելագործութիւնների համար։

Եւ մեծ ցաւ կը լինի, եթէ մեր անտարբերութեան և թոյլ հասարակական գործունէութեան շնորհիւ ուշանայ և յետ մնայ ժողովրդական արհեստագիտական զարգացման գործը մեզանում։

Թող խօսի և առաջ գայ հասարակական օժանդակութիւնը և նախաձեռնող ոգին։

Ա. Քալանթար

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՊԱՐՍԻՑ ՇԱՀԻՆ

Ինչպէս երէկ հաղորդեցինք, Ատրպատականի առաջնորդ Կարապետ վարդապետի և Թիֆլիսաբնակ պարսկահայերի կողմից հետևեալ հեռագիրները ուղարկվեցին Թեհրան, շահին.

I

«Նորին Կայսերական Մեծութեան Իրանի Շահնշահին.

«Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան առիթով անցնելով Թիֆլիսից, ես գտայ այստեղի հայերին խորապէս յուզված այն աղէտից, որին ենթակայ է եղել Մուժամբարը և այն վտանգներից, որոնք, ըստ հեռագիրների, սպառնում են Ղարադաղի հայերին։ Բարեբաղդ կը լինեմ, եթէ Պարսկաստան մտնելուցս առաջ կարողանամ աւետել Ձեր Մեծութեան կողմից, որ իմ դաւանակիցները, որոնք միշտ եղել են լօյալ և անձնուէր հպատակներ Պարսկաստանի, կարող են միշտ յոյս ունենալ Ձեր Մեծութեան հայրական պաշտպանութեան վրա։

«Առաջնորդ հայոց Ատրպատականի՝ Կարապետ վարդապետ»։

II

«Նորին Կայսերական Մեծութեան Պարսկաստանի Շահին, Թեհրան.

«Յուզված այն լուրերից, որոնք յայտնում են, թէ մեր դաւանակիցներին Ղարադաղում հարստահարութեան ծանր վտանգներ են սպառնում, մենք աղերսում ենք Ձերդ Մեծութեանը բարեհաճել տարածել Ձեր Բարձր պաշտպանութիւնը այդ հայ ժողովրդի վրա, որ միշտ ցոյց է տուել իր անձնուիրութիւնը Պարսկաստանի փառաւոր գահին իր խաղաղասիրական աշխատութեամբ։ Ղարադաղցի 300 հայերի կողմից լիազօրներ՝ Ա. Տէր-Պօղոսեան, Ա. Ղամբարեան, Ս. Բաղդասարեան, Ս. Յովհաննիսեան և Ս. Գրիգորեան»։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ջուլֆա, 7 նոյեմբերի

Մի շաբաթ սրանից առաջ պարսկական Ջուլֆա եկան ֆէդայիները և գահընկէց արին նահանգապետին, որը փախաւ Մակու։ Իսկ երեք օր առաջ, գնդակացիրների բատալիոնը ռուսական Ջուլֆա գալուց յետոյ, ֆէդայիները լեռները փախան։

Ձեր թղթակիցը այս բոպէիս, պարսկական մասը անցնելով, խօսակցութիւն ունեցաւ Թաւրիզի խճուղու կառավարիչ ինժեներ Տրեսկինսկու հետ, որը Թաւրիզից է երէկ եկել։ Ճանապարհին նա ընկել էր ֆէդայիների ու Մարանդի երիտասարդ նահանգապետ Սուջայի-Նիզամի ձիաւորների գնդակաձգութիւնների տարափի տակ։ Մարանդցիները յաղթել են։ Ֆէդայիներից սպանված են 18 հոգի, 7 հոգի էլ գերի ընկնելով, տանջանքների ենթարկվելուց յետոյ, գնդակահարվել են։ Տրեսկինսկու ասելով, ռուսների դրութիւնը Թաւրիզում վտանգաւոր է։ Երբ Սաթթար-խանը գերի վերցրեց ռուսահպատակ Աղայեվին, մտադրութիւն եղաւ ռուսահպատակների պահպանութեան համար Թաւրիզ մտցնել կօզակների մի հարիւրեակ։ Այդ միջոցը չընդունվեց շնորհիւ այն հանգամանքի, որ սպառնում էին կոտորել բոլոր ռուսներին, հէնց որ զօրքերը անցնեն սահմանը։ Թաւրիզում գտնվող ռուս ծառայողների ընտանիքների մեծ մասը շտապով ուղևորվել է Ջուլֆա։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԳԵՂ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Պօլսոյ հայ մամուլը դեռ չէ դադրած իր տարօրինակութիւններովը, բռնազբօսիկ հակումներովը, արտայայտութիւններովը, ոչ-անկեղծ՝ յաւելնք նաև երբեմն անազնիւ՝ ուղղութեամբը, որոցմով ցարդ միայն արտասահմանեան կարգ մը թերթեր ցաւագինօրէն կը փայլէին, ցոյց տալ որ ինքն ալ հոմանման ազատ (?!) պայմաններու մէջ ենթակայ է համանման ակամայ և յաճախ կամայ զարտուղութիւններու։

Արտասահմանի հայութիւնը դժբաղդաբար շատ տեսաւ և շատ ալ տուժեց՝ այդ կարգի ազատ մամուլին ներգործած վատասեռումէն առաջացող փտանները, որ երկիրը աւերի ու կործանումի մատնող անընական և բռնաւոր ըէժիմին զուգընթաց հայութիւնը մաշող ախտը և գայն վայրահակ գահավիժող ազդակը եղաւ։

Ցաւալի է հաստատել, որ նոյն ոգեղ երևոյթը, նոյն փտաւակար ոգին իր ապականեալ ազդեցութիւնը տարածել սկսած է և Թիւրքահայ նորազարթ մամուլին վրայ, մամուլը մը՝ որ, ազատութեան կարօտով հրատոչոր, հազարաւոր նորատի, մաքուր և ազնիւ սիրտերու առաջնորդը, ներշնչողը և արտայայտութիւնը պիտի ըլլայ յետ այսու։

Թիւրքահայ երիտասարդութիւնը այսօր ամէն բանէ աւելի անկեղծ և անշահախնդիր մամուլի մը ձայնին պէտք ունի իր լաւրեկութեան, տատանուտ քայլերը անխախտ ուղղելու դէպի յառաջդիմութիւնը, լոյսը, դէպի բարձրը և դէպի կատարեալը։

Ի՞նչ կ'ընէ սակայն այդ մամուլը, ծրշափով անիկա կարգադրացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը։ Աչքի առաջ ունենալով ցարդ եղածները, դժբաղդաբար շատ յոռի և աննպաստ տպաւորութիւն մը պիտի կազմեն ուշադիր հետևողները։ Մամուլին դերը այդ տեսակէտովը, եթէ՝ տարաբաղդաբար աւելի տեղէ և շարունակէ, պարզապէս յուսահատական պէտք է համարել։

Դեռ հազիւ սահմանադրութիւն և մամուլի ազատութիւն հռչակուած՝ պօլսահայ լրագրութիւնը չտեսի մը, նոր տեսնել սկսող կոյրի մը, նոր քայլել սկսող մանկան մը պէս տատանումներու և խենթ ու խելառութեանց համայնապատկեր մը պարզեց, որը որքան ցաւալի և ծիծաղելի՝ սակայն անցողակի համարելով ներելի կը գտնէինք։ Այն բուռն թափը՝ եթէ կուզէք մեր նոր լեզուով հերոսութիւնը՝ որով իրենց համար աժան ժողովրդականութիւն և թերթին համար ալ բաժանորդներ վաստկելու համար մեր խմբագիրները՝ նոյնքան աժանագին լուտանքներով, անարգանքներով և փողոցային ածականներով սկսան աս ու ան՝ որոնց հանդէպ դեռ երէկ գովաբանութեան և ովսաննաներու բաւականաչափ բառեր չէին գտներ հայկազնեան բառարանին մէջ՝ և աջ ու ձախը ձաղկել, անուանարկել անսանձ և անահ,—առաջին և շօշափելի նշանակը Թիւրքիոյ մէջ մամուլի, խօսքի և մտքի ազատութեան,—ըսենք որ, իր ծիծաղելիօրէն տղայականութեամբ և ցաւալիօրէն կարճատեսութեամբ հաստատ յոյսեր կուտար սակայն, որ, այդ ինքնամոռացութեան օրերէն ետք, ան ինքզինք պիտի վերագտնէր, առաւել քան երբեք ողջամիտ, լուրջ, ազնիւ, խոհեմ և հեռատես։

Ասկէ առաջները Վահան Թէքէեան «Լուսաբերին» ղրկած իր մէկ թղթակցութեամբ շատ լաւ պարզած էր այս վիճակը, ըսելով որ եթէ մինչև երէկ հին րէժիմին խափիեններն էին ամէն մարդու մէջ յեղափոխական տեսնողները, այժմ նոր ազատագրեալներն են որ իրենց շուրջը ամենուն մէջ երէկուան խափիեններ տեսնելու անդիմադրելի հիւանդութենէն վարակուած են։

Միևնոյն չտեսութիւնը արտասահմանէն վերադարձող անխտիր ամէն մէկի համար ալ չըրի՞ն։ Այնպիսինները, որոնց անունը անգամ գրեթէ երբեք չէր լսուեր՝ կամ լսուեր ալ նէ... այնպէս, հոն մեծ յատկութեանց, հերոսութեանց տէր ներկայացուցին։ Անոնք կ'երևի թէ չէին և դեռ չեն կրցած ըմբռնել, որ ամէն արտասահմանէն եկողը կամ արտասահման եղածը, երկնատուր յատկութիւններով չէր կրնար օժտուիլ, թէ ամէն փախածը հերոս և դիւցազն մը չէր կրնար ըլլալ և ոչ ալ ազատ միջավայրերու մէջ ծրի պոռոտախօսները անձնուէր յեղափոխականներ։

Եւ յետոյ ի՞նչ հեգնական խօսք մամուլի ազատութիւն բառերը հոն՝ այդ երազներու, համբոյրներու և խանդավառութեանց երկրին մէջ։ Զարմանալի չէ՞։

Զգիտեմ թէ ուրիշ անդրադարձողներ եղա՞ն. բայց գէթ իմ մասին եթէ ոչ անակընկալ և անսպասելի, բայց շատ գէշ տպաւորութիւն մը ձգեց օր. համար «Արևելքի» այն յայտարարութիւնը, որով կը յայտնէր թէ լրագրին իբր թերթօն Րաֆֆիի «Սամուէլին» ընդօրինակութեանը համար նախապէս Պօլսոյ դաշնակցական կոմիտէին հաճութիւնը և թոյլտւութիւնը ստացած է...

Այսպէս ալ՝ Դաշնակցութեանը, լրագրական սէնդիքա մը կազմելու շոյիչ անունին տակ, պօլսահայ մամուլը իր ձեռքին տակ պահելու փորձը (որ բնաւ տեւական պիտի չըլլայ), որուն յարեցան սափրելով գրեթէ բոլոր խմբագրութիւնները, Բիւզանդ Քէչեանի «Բիւզանդիոնէն» զատ, միևնոյն բանը կը հաստատէ։

Ի՞նչ, Թիւրքիոյ հայութիւնը իր անթիւ մարտիրոսութեամբ մահաւիթ գրաքննութեան ճիրաններէն ճողոպրելէ ետք՝ անոր տեղ յեղափոխական ազատ կոմիտէններուն բռնապետութեան հաստատումին պէտք ունէր։ Եւ ի՞նչ ծայրայեղօրէն վտիտ և բացասական արդիւնք, եթէ յիրաւի ատրկմ է մամուլի ազատութիւնը։

Ինչո՞ւ ազատութեան աննկուն «ռազմիկներէն» ազատութեան արշալոյսին իսկ դրըչի, մտքի ազատութեան դէմ այդ կարգի անօրինակ բռնաբարութիւն մը։ Ինչո՞ւ բռնապետութեան կոյր գործիքներուն դէմ հուր և թուր ժայթքող նորազարթ ազատ (?) մամուլին կողմէն այդքան կամաւոր ստորնութիւն մը և իր տարրական իրաւունքներէն ձեռնաթափութիւն մը։ Եթէ անոնք այսօր ունէ թերթօն մը հրատարակելու համար իրենց սարկաւութեան և նկարագրէ զուրկ ըլլալու այս գերազանց ապացոյցը կընծայեն, ժողովուրդը, իրենց անվերապահ ընթացքն ու ուղղութեան ակընդէտ ժողովուրդը, ալ ի՞նչ հաւատք կըրնայ ընծայել իրական և էական կարևորութիւն ընծայող հրատապ խնդրոց և լուրերու մասին իրենց հրատարակութիւններուն։

Արդարև լսեցինք, որ «Բիւզանդիոնի» մէջ ալ Վանայ անցքերուն նկարագրութիւնը համեղ և կլլելի ըլլալու չափ սրբագրութեան ենթարկուած է եղեր։ Եւ ասիկա, ինչպէս կ'երևի, որպէս զի մեր ինքնակոչ յեղափոխականներուն գործունէութեան ամենավերջին՝ յարենք նաև բնականաբար ամենակատարելագործեալ՝ այդ տխպարնմոյշը, իբ ծայրայեղօրէն նուիթապաշտ և աչքամուտ մերկ տգեղութեան մէջ, Թիւրքահայ նորատի և նորազարթ երիտասարդութեան բնածին անաղարտ և դեռ անսայլայլ համեստութիւնը չվիրաւորէ....

Է՛հ, ի՞նչ կ'ըսէք և այն տարօրինակ և գիտակից անգիտութեանը, որ վերջին ատեններս յայտնուեցաւ հոն, օր. համար, վերակազմեալ-հնչակեաններուն յայտարարութեանց առթիւ։ Ի միջի այլոց «Մանզումէն» մասնաւորապէս հասկնալի անհասկացողութեամբ մը չի կրնար հասկնալ, թէ ինքզինքին «վերակազմեալ» անուանող երկու հատուածներէն, որոնք միաժամանակ ծանօթ բանաստեղծ-հրապարակագիր Վահան Թէքէեանի և միւսը մի ինչ-որ Զավուշեանի ստորագրութեամբն հրապարակ կելլեն, ո՞րն է ճշմարիտ և ո՞րը սուտ վերակազմեալը։

Իրաւցնէ՞ այդ չգիտութիւնը։

Մենք, որ նոյնպէս «Մանզումէին» նման վերակազմեալ մը, հնչակեան մը չըլլալով հանդերձ, գէթ իրեն նման դաշնակցական հակումներ չունենալու առաւելութիւնն ունինք, կրնանք այս խնդիրը անաչառօրէն քննել։

Յիրաւի՞ այդ չգիտութիւնը։

Խոստովանինք սակայն, եթէ այդ չգիտութիւնը դանակով կտրուելու չափ տգիտութենէ մը չյառաջանար, ինչ որ «Մանզումէի» պէս ինքզինք լայն, շատ լայն և անյատակ աշխարհահայեցողութեան մը հոսանքի մը դիւրատար ալիքներուն մէջ գտնող թերթի մը չի վայլեր, պէտք է ընդունիլ, որ չհասկնալու մէջ դիտումնաւոր անհասկացողութիւն մը կայ, իրեն ընթերցողներուն կարծիքը պղտորելու, այլայլելու և գայթակղեցնելու նպատակաւ, բան մը որ մենք պիտի գգուշանանք չարամտութիւն անուանելէ։ Ապա թէ ոչ, թող ներուի մեզ իրեն մատնանիշ ընել, որ Վահան Թէքէեանի կուսակցութեան դէմ իլլել յաւակնող միւսն ուրիշը չէր՝ եթէ ոչ տխրահռչակ «Արգուեան քլիքը», որուն ազգասպան ոճրագործութիւններէն Պօլիս անգիտակ չէր և չէր ալ կրնար ըլլալ դժբաղդաբար։ Արտասահմանի մէջ և մանաւանդ Ամերիկա գաղթող հազարաւոր հայերու տաժանելի աշխատութիւններով վաստկած օրապահիկներէն, ի սէր Հայաստանին անոնց վատահացած հարիւր հազարաւոր դօլլարները իրենց հաճոյից համար մսխող այդ սև ապետներն էին, որ նոյն այդ միակ ծշմարիտ յեղափոխական նպատակնուն ի սպաս հայ մեծատուններն ևս ահաբեկելու և կթելու մտօք Պօլսոյ մէջ Աբիկ Ունճեանի նման պատուական հայ մը, Ամերիկայի մէջ Յովհաննէս Թավշանճեանը և Եգիպտոսի մէջ զիրենք գիտակից անձնազոհութեամբ մը հալածող աննման հրապարակագիր-գրագէտ Արփիար Արփիարեանը սպաննել տալու իրենց ոճրագործութիւններով ոչ միայն բովանդակ հայութեան զայրոյթը գրգռեցին,—կը լսե՞ք, «Մանզումէի» պատուարժան խմբագրութի՜ւն,—այլև համայն քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն նողկանքը շարժեցին դժբաղդ հայ ազգին դէմ, ան միակ անգիտակ, միամիտ և դժբաղդաբար դիւրաւ շահագործելի։

Յիրաւի, ասոնք չգիտնալու և չդանազանելու չափ տգիտութի՜ւն։ Եւ որո՞ւն հաւատացնել...

Նոյն տարօրինակ բանը չէ՞ կարելի ըսել և «Բիւզանդիոնի» նման թերթի մը համար, որ նմանապէս «մանզումէական» աղանդաւորութեամբ մը հաղորդելով Ամերիկայէն եկած լուր մը, որմէ կ'երևի թէ Նիւ-Եօրկի հայ հարուստներ նորէն դրամ տալու համար սպառնագրեր ընդունած են, զարմանօք կը հարցնէ, թէ ո՞ր խմբակցութիւնն է այդ ամօթալի արարքին հեղինակը։

Ի՞նչ, Բիւզանդ Քէչեանն ալ այդ ատաղձա՞ն տգէտ։

Բայց զարմանալի ի՞նչ։ Ան չէ՞ր նոյնպէս, որ անցեալները, նոյնքան աներեւակայելի անյիշաչարութեամբ մը, յիշեալ Արգուեան հերոսներէն իր նախկին պատուաւոր աշխատակից Լեւոն Լարենցի (Քիրիշճեան) մամուլի ազատութեան ձօնուած (°) յօդուածը հրատարակեց։

Աստուած իմ, ի՞նչ աւելի հեգնութիւն և հայհոյանք մտքի, խօսքի և մամլոյ ազատութեան դէմ։

Մին

Կահիրէ

Մի քանի օր առաջ Թաւրիզ են եկել երկու երիտասարդ-թիւրքեր— Մահմուդ-բէյ և Իբրահիմ-փաշա—որոնց դիմաւորեցին մեծ պատիւներով։ Իբրահիմ-փաշան բերել է Սաթթար-խանին երիտասարդ-թիւրքերի ժետոնը։

Թաւրիզը շտապով ամրացվում է երկու գերմանացի ինստրուկտօրների ղեկավարութեամբ։ Ականաւորվում են, գլխաւորապէս, այն փողոցները, որտեղից կարող են քաղաք մտնել ռուսաց զօրքերը։ Ամրութիւնների նախագծի կազմելը յանձնված է մի ինչ-որ Շինեմանի, որը ապրում է Թաւրիզում «Berl. Loc. Anz.» լրագրի թղթակցի անունով։ Մօտ օրերս այդ նախագիծը կուղարկվի Գերմանիա հաւանութիւն ստանալու համար։ Ներկայումս Թաւրիզի ճանապարհը ազատ է և հաղորդակցութիւնը վերահաստատված է։ Թաւրիզի և Եամայի մէջ Սաթթար-խանի ձիաւորները իրանց համար կայարան են ընտրել և անցնողներից տուրք են ստանում։ Հիւպատոսական տեղեկութիւնների հիման վրա, Թաւրիզի իրերի դրութեան շնորհիւ ռուսական առևտուրի կրած վնասը միլիօն րուբլու է հասնում։

Տրեսկինսկին գանգատվում է, որ ֆէդայիները յաճախակի յարձակվում են խճուղու ծառայողների և ռուս բանուորների վրա։ («Р. С.»)

—

Թէհրան, 7 նոյեմբերի

Թաւրիզի րէակցիոն իշխանութիւնը, ցանկանալով արդարացնել շահի առաջ իր պարտութիւնը, բոլոր անաջողութիւնների պատճառը համարում է հայերին, որոնք, իբր թէ, մասնում են իրանց Սաթթար-խանին։

Շահի կարգադրութեամբ յարձակվել են Թաւրիզի մօտիկ գտնվող Մուժամբար հայ գիւղի վրա և կոտորել 120 հոգի։

Արդարադատութեան մինիստր Մուշիր-ուդ-Դօվլէն, որ սահմանադրութեան օրերում ազատամիտ էր իրան ցոյց տալիս, իսկ սահմանադրութիւնը ոչնչացնելուց յետոյ րէակցիայի կենտրոնն էր դարձել, նշանակված է ընտրողական օրէնքը մշակող մասնաժողովի անդամ։ Մօտ օրերս շահը վարձարութիւն տուեց մասնաժողովին խոշոր գումար, որի բախշման ժամանակ Միւշիր-ուդ-Դօվլէն պատակ ստացաւ խոշոր գումար իւրացնելու համար։

(«Р. С.»)

—

Թաւրիզ, 11 նոյեմբերի

Սաթթար-խանը Մարաղայից մի հերթական հեռագիր ստացաւ, որով խնդրվում է զէնք և ուտելիք ուղարկել, որովհետև շահի կողմնակից Սօլէյմ-խան Զարղեվլի նահանգապետը գալիս է քաղաքի վրա 500 ձիաւորներով։

(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 7 նոյեմբերի

Այսօր առաւօտեան թմբկահարութիւնը փողոցներում հրաւիրում էր ընտրողներին մասնակցելու երկրորդ կարգի ընտրութիւններին, որոնք, երեք օրից յետոյ, իրանց հերթին պէտք է ընտրեն իրանց միջից պարլամենտի համար պատգամաւորներ մայրաքաղաքի կողմից։

Ընտրողները փողոցներով անցնում էին հանդիսաւոր թափօրներով, տանելով իրանց հետ ընտրողական տուփերը դրօշակներով ու նուագածութեամբ։

Մեքքայում եղանակը սաստիկ չորային է։ Ջրի լիտրը ծախվում է 2 ֆրանկով։ Սպասում են, որ ուխտաւորների մէջ տարափոխիկ հիւանդութիւններ առաջ կը գան։ Մեքքայում ջրմուղ շինելու նպատակով հանգանակութեամբ ահագին գումարներ էին հաւաքված, բայց յայտնի չէ թէ այդ փողերն ուր են չքացել դեռևս հին րեժիմի ժամանակ։ («Р. С.»)

—

Պետերբուրգ, 10 նոյեմբերի

«Рус. Знамя» լրագիրը հաղորդում է, որ Ալէքսանդր III-ի արձանի օծումը յետաձգված է այն պատճառաբանութեամբ, որ ոստիկանական դեպարտամենտը երկիւղ է կրում տերրօրիստական գործողութիւններից։

Պետերբուրգից հեռագրում են «Times»-ին, որ դիպլօմատիական և զինուորական մինիստրութիւնները հակառակ են Պարսկաստանի գործերին միջամտելուն։ Թաւրիզի անջումանը պահանջում է օտարերկրեայ հիւպատոսներից ռուսական զօրամասի հեռացումը Ջուլֆայից։

Մտադրութիւն կայ Կովկասի մի քանի նահանգները վերածել զինուորական նահանգապետութիւնների։

Թոյլատրված է կանանց ընտրել եկեղեցու երէցփոխների պաշտօնի համար։

Աւստրիան և Գերմանիան գրգռում են Ռուսաստանին միացնել Ատրպատականը, իբրև վարձատրութիւն Բօսնիայի և Հերցէգովինայի անեքսիայի փոխարէն։ «Нов. Вр.» լրագիրը յոյս է յայտնում, որ ռուսական պարզամիտ դիպլօմատիան չի խաբվի այդ կոպիտ առաջարկից և Պարսկաստանը կուախնձոր չի դառնայ Ռուսաստանի, Թիւրքիայի և Անգլիայի միջև։ «Голосъ Правды» լրագիրը պահանջում է վերականգնել կարգը Ատրպատականում, «ապա թէ ոչ կը կորցնենք մեր վարկը Եւրոպայում և Ասիայում»։

Մօտ օրերս Պետական Դումային ներկայացվելու է մի մշակված նախագիծ պետական բանկի ու նրա բաժանմունքների պաշտօնեաների ռոճիկները աւելացնելու համար։

Դիմիտրի արքեպիսկոպոսը, որ սրանից ամիս ու կէս առաջ քննութիւն կատարեց Մոսկվայի հոգևոր ճեմարանում, կշտամբեց պրոֆէսօրների կօլլեգիային դաստիարակութեան ուղղութեան համար և հրամայեց ճեմարանի գրադարանից հեռացնել Գլէբ Ուսպենսկու, Սալտիկով-Շչեդրինի, Պոմիալովսկու և այլոց աշխատութիւնները։

Ի պատիւ Խոմեակովի տրված ճաշկերոյթին բացակայում էին կադետները, խաղաղ-վերանորոգչականները, աշխատաւորականները և սօցիալ-դեմօկրատները։ («Б.»)

—

Կահիրէ, 11 նոյեմբերի

Ազգայնական «Լէվա» լրագիրը հաղորդում է, որ 13,000 մարդու ստորագրութեամբ մի պէտիցիա է ուղարկված խըտիվին, որով խնդրվում է երկրում սահմանադրութիւն մտցնել։

(«Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Րէյտէրին հաղորդում են, որ Նգանկուսի նահանգի մայրաքաղաք Նգանկինում զինուորական ապստամբութիւն ծագեց։ Ապստամբները ջարդ կրեցին և անկարող եղան քաղաք մտնել։ Հեռագրական հաղորդակցութիւնը ընդհատված է։ Զինուորական վարժութիւնների գնացած զօրքերը շտապով վերադառնում են։ Եանցզա-Ցզիանում լիակատար պատրաստ դրութեամբ կանգնած են անգլիական և մի քանի օտարազգի ուրիշ նաւեր։ Որովհետև ապստամբութիւնը ծագեց զինուորական վարժութիւնների տեղից ոչ հեռու, կարծում են, որ այդ ապստամբութիւնը մի փորձ էր զօրքի ոգին իմանալու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 11 նոյեմբերի

«Cor. Bur.»-ին հաղորդում են Ցէտինէից. «Միլօվանօվիչը, որ պէտք է տեղս գար վաղը, անակնկալ յետ է կանչված Բէլգրադ և այստեղ այլևս չի գալ»։

Այսօրվայ՝ համալսարանում պատահած ընդհարման ժամանակ 19 ուսանողներ ստացան աւելի կամ պակաս լուրջ վնասուածքներ։ Վիրաւորված ուսանողներից շատերը ուղարկվեցին համալսարանից ուղղակի հիւանդանոց կամ իրանց տները, այնպէս որ վիրաւորվածների ընդհանուր թիւը որոշել անհնար է։ Համալսարանը փակվեց։

(«Հ. Գ.»)

—

Բօրիսով (Գալիցիա), 11 նոյեմբերի

Նոյեմբերի 9-ի երեկոյեան Նուց ֆիրմայի նաւթահանքում հրդեհ սկսվեց։ Այրվող նաւթը հոսելով այրեց բերլինեան ընկերութիւններից մինի նաւթային վիշկաները։ Մի քանի շինութիւններ, երեք վիշկաներ և մի քանի տներ մոխիր դարձան։ Հրդեհը շարունակվում է։

(«Հ. Գ»)

—

Բերլին, 11 նոյեմբերի

Րէյխստագում քննվում էր հարցապնդումը Գամմի և Իսիի քարածուխի հանքերում տեղի ունեցած աղէտի մասին։ Վիճաբանութիւնների ժամանակ Բէտման-Գօլվէգ յայտարարեց, որ, ի նկատի ունենալով քարածուխի արդիւնաբերութեան բնորոշ առանձնայատկութիւնները, որի մէջ աշխատանքի կատարման տեղերը հեռու են միմեանցից, խիստ անհրաժեշտ է լիակատար ծաւալով օգուտ քաղել հէնց իրանց՝ բանուորների փորձից. այդ պատճառով մտադրութիւն կայ իրանց ընկերների վստահութիւնը վայելող բանուորներին իրաւունք տալ հսկողութիւն ունենալ բանուորների աշխատանքների ապահովութեան վրա և իրաւունք՝ նկատված պակասութիւնների մասին հաղորդել հանքերի վարչութեանը, իսկ անհրաժեշտութեան դէպքում՝ կառավարչական լեռնային հսկողութեան ներկայացուցիչներին։ Առևտրի մինիստր Դէլբրիւկ հաղորդեց, որ ապագայում մտադրութիւն կայ շտեյգերների իւրաքանչիւր խմբին իրաւունք տալ ուղղակի և գաղտնի ընտրութիւնների միջոցով ընտրել բանուորական կոմիտէտի անդամներից մի վստահելի անձն որպէս վերահսկիչ աշխատանքների վրա։ («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 11 նոյեմբերի

Մրսելու պատճառով կայսրը այսօր մնաց անկողնում («Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 11 նոյեմբերի

«Local-Anzeiger»-ին հաղորդում են Ստոկհոլմից, որ Նօբէլի մրցանակաբաշխ յանձնաժողովը որոշել է բժշկականութեան մրցանակը բաժանել բակտէրիոլոգ պրոֆէսօր Մէչնիկովի և պրոֆէսօր Էրլիխի միջև, ֆիզիկայի մրցանակը տալ Բեռլինի պրոֆէսօր Պլանկին, գրականականը—անգլիական բանաստեղծ Սվինբէրնին, քիմիականը—Ռուդէրֆորդին։ («Հ. Գ.»)

—

Հռոմ, 11 նոյեմբերի

Գերմանացի և իտալացի ուսանողների միջև տեղի ունեցած ընդհարման պատճառով Վիէննայի համալսարանում, այստեղի համալսարանում ևս այսօր առաւօտ տեղի ունեցան ուսանողական ցոյցեր, որոնք սակայն առանց միջադէպերի անցան։ Ուսանողների մի ոչ-մեծ խումբ իր քայլերը ուղղեց դէպի Կոլլօննի հրապարակը, ուր Կվիրինալի մօտ գտնվում է աւստրիական դեսպանատունը, մտադրութիւն ունենալով այնտեղ ցոյց սարքել, սակայն առանց դժուարութեան ոստիկանութիւնը ցրեց նրանց։ Գաւառից նոյնպէս ստացված են տեղեկութիւններ ուսանողների շարժման մասին, սակայն խոշոր միջադէպեր տեղի չեն ունեցել։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Լագօրից Րէյտէրին հաղորդում են, որ մալարիան գնալով սաստիկ աճում է Պէնջաբում։ Շատ են մահվան դէպքեր։ Ամրիտսարում, ուր տարափոխիկ հիւանդութիւնը աւելի վտանգաւոր բնաւորութիւն է ստացել, ամէն օր ցուցակագրվում են մինչև 100 մահվան դէպքեր։ Առևտուրը մեռաւ։ Բազարները փակված են, փողոցները դատարկ են։ («Հ. Գ.»)

—

Նիւ-Եօրկ, 11 նոյեմբերի

Լիտլրօկից, Արկանզաս նահանգում, հաղորդում են, որ երէկ երկու անգամ անցաւ ուրագանը, որը շատ վնասներ պատճառեց։ Հիւսիս-Արևմտեան Արկանզասի մի քանի քաղաքներում 30 մարդ սպանվեց, շատերը վնասուածքներ ստացան. կան անհետ կորածներ։ Օգնութիւն հասցնելու համար յատուկ գնացքներ են ուղարկված վնասված տեղերը։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Րէյտէրին հաղորդում են Պէկինից. «Նկատի առնելով յեղափոխական տարրերի պրօպագանդան, որոնք աշխատում են երկրանցում առաջ բերել, կառավարութիւնը, չը նայած տիրող հանգստութեան, ձեռք է առնում նախազգուշական անհրաժեշտ միջոցներ։ Զօրամասերը դեռ ևս պաշտպանում են քաղաքի դարբասները, ժանդարմները շրջում են այն փողոցներով, որոնք տանում են միսիաների թաղերը։ Այն միասրտութիւնը, որ բացէ ի բաց ցոյց են տալիս կառավարական զանազան հաստատութիւնները, յոյս է տալիս ազգաբնակութեանը, որ այժմեան կառավարութիւնը կարող կը լինի երկիրը խաղաղեցնել։ Բարենորոգումների գործը շարունակվում է։ Պալատից փախաւ՝ բարենորոգումներից չփոթված՝ հանգուցեալ կայսրուհու շքախումբը։

Լօրդերի պալատում լօրդ Րօբերտս առաջարկեց հետևեալ բանաձևը. «Պետական պաշտպանութեան հարցը պահանջում է կառավարութեան անմիջական ուշադրութիւնը մի այնպիսի զօրք ստեղծելու համար, որ որքան թւով մեծ, այնքան էլ որակով լաւ լինի, որպէսզի ամենապատկառելի օտարազգի պետութիւնն իսկ փորձ չանէ դեսանտ կատարել անգլիական ծովափում։

Պատճառաբանելով բանաձևը, Րօբերտս խօսեց զուգընթացաբար Գերմանիայի մասին, մատնանշելով, որ Գերմանիան տասնեակ տարիների ընթացքում ստեղծել է ծովային մի հսկայ ոյժ, որ երբեք գոյութիւն չէ ունեցել, բացի ներկայ րօպէիս ահարկու անգլիական ծովային հզօրութիւնից։ Որպէսզի կարելի լինի Անգլիա ներս խուժել, բնաւ պահանջ չը կայ, որպէսզի յարձակվող ազգը անպատճառ ծովային գերիշխանութիւն ունենայ. տեղական կամ ժամանակաւոր գերազանցութիւնն էլ միանգամայն բաւական է։ Ներս խուժելու գլխաւոր արգելք գուցէ հանդիսանար հայրենասիրական մի ուժեղ զօրք ունենալը, որ բաղկացած լինէր քաղաքացիներից և քանակով լինէր մի միլիօն։

Լօրդ Կրոմէր ողջունում է գերմանական րէյխստագում արված յայտարարութիւնները այն ամենի դէմ, ինչ որ նման էր թշնամական գործողութեան Անգլիայի վերաբերութեամբ, սակայն նախազգուշացնում է, որ եթէ Անգլիան պատասխանում էլ է փոխադարձաբար, այնուամենայնիւ այդ հանգամանքը նրան չէ ազատում այն պարտականութիւններից, որոնք ուղղված են լինելու պահել բաւականին ուժեղ ցամաքային զօրք և բաւականին ուժեղ նաւատորմ։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Համայնքների պալատում Միրրէյ-Մակ-Դօնալդ խնդրեց Ասկվիտից՝ բացատրել իր առաջադրած Անգլիայի ծովային գերիշխանութեան սկզբունքը երկու մեծ պետութիւնների վերաբերութեամբ։

Ասկվիտը պատասխանեց.

«Գոյութիւն ունեցող պայմաններում, և այն բոլոր պայմաններում, որպիսիները կարելի է նախատեսել, «երկու հզօրագոյն պետութիւններ» խօսքերը նկատի ունեն երկու ուժեղ մեծ պետութիւնների։ Որտեղ էլ այդ պետութիւնները լինեն, որտեղ էլ նրանք գտնվեն, կարևորը միայն նա է, որ մենք պահէցինք մեր ծովային գերակշռութիւնը։ Գերազանցութեան սկզբունքը մեծ պետութիւնների նկատմամբ մենք մի ֆօրմուլա ենք համարում, որպիսին ամենից շատ համապատասխան է այդ նպատակին»։

(«Հ. Գ.»)

—

Կալիշ, 11 նոյեմբերի

Գտնվեց գաղտնի տպարան։ Գրաւեցին հինգ պուդ տառեր։ Ձերբակալվեցին երեք հոգի։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 11 նոյեմբերի

Համալսարանի դիրեկտօրը դիմեց ուսանողներին մի կոչով, որի մէջ խիստ լեզուով դատապարտում է իտալացի ուսանողների վարմունքը, որոնք խառնակութեան ժամանակ գործ են ածել մահաբեր զէնքեր, և անուանում է նրանց գործողութիւնը ծանր յանցանք։ Մեղաւորները կենթարկվեն կարգապահական խստագոյն պատիժների։ Համալսարանը առ այժմ փակ է, փակված է նոյնպէս տեխնիքական դպրոցը։ («Հ. Գ.»)

—

Եկատերինօսլաւ, 11 նոյեմբերի

Վօլօչինսկում ձերբակալեցին Գալլիին, որ կեղծ ընկալագրով բանկից 60,000 րուբլի էր ստացել։ («Հ. Գ.»)

—

Պսկօվ, 11 նոյեմբերի

Գնացքի մէջ ձերբակալեցին երեք հրէաների, որոնք Հէլսինգֆօրսում գողացել էին 30,000 րուբլի։ Նրանցից յետ խլեցին 10,000 րուբլու չափ գոհարեղէն և ոսկեղէն։ («Հ. Գ.»)

—

Բուդապեշտ, 11 նոյեմբերի

«Pester Journal»-ում տպված է Բեռլինի կօնգրեսին մասնակցող մի դիպլօմատի յօդուածը։ Յօդուածի մէջ ասված է. «Ռուսաստանը արդէն 30 տարի առաջ իրաւունք է տուել Աւստրօ-Ունգարիային՝ միացնել Բօսնիան և Հերցեգովինան Սանջակի հետ միասին առանց որևէ սահմանափակումների։ Ամբողջ աշխարհին յայտնի է,—գրում է հեղինակը,—որ Ռուսաստանը թէ Րէյխստադում և թէ մի տարի աւելի ուշ Սաբուրովի միսիայով հաւաստացրեց Աւստրօ-Ունգարիային, որ վերջինս կարող է գրաւել երկու վիլայէթները և պաշտպանել նրանց Սերբիայի և Չերնօգօրիայի դէմ, սակայն մինչև այժմ անյայտ էր, որ Ռուսաստանը դեռևս Բեռլինի կօնգրէսի ժամանակ յատուկ համաձայնութիւն կապեց Աւստրօ-Ունգարիայի հետ, որով Աւստրիան խոստացաւ, որ դիպլօմատիական շրջանում սիրալիր վերաբերմունք կունենայ դէպի Ռուսաստանը Բեռլինի դաշնագիրը կապելու ժամանակ։ Դրա հետևանքն է հանդիսաւոր խոստումը՝ չառարկել Բօսնիայի, Հերցեգովինայի և Նօվօ-Բազարի Սանջակի վերջնական գրաւման դէմ։ Արդեօք իր պաշտօնում կը մնայ Իգվօլսկին թէ կը հեռանայ, բայց Ռուսաստանը, եթէ միայն նա հարցը կը քննի որպէս ոյժի հարց, այլապէս չէ կարող լուծել նրան, եթէ ոչ իր հանդիսաւոր խոստման տեսակէտից, չը խախտելով իր Ցարի խօսքը՝ ետ կենալ իր պարտաւորութիւնից, որպիսի մինիստրութեան ձեռքում էլ լինէր իշխանութիւնը։ Սրանով հասկանալի է, որ Իգվօլսկին Բուխլաուում միացման դէմ չը կարողացաւ առարկութիւններ անել։

(«Հ. Գ.»)

—

Կէօլն, 11 նոյեմբերի

«Köln. Zeit.»-ին հեռագրում են Սալօնիկից, որ Անտվերպէնից եկած բելգիական ընկերութեան աւստրիական «Այգա» նաւը չը կարողացաւ ապրանքներ վերցնել՝ չը նայած բելգիական դրօշակներին։

Նոյն լրագրին հեռագրում են Ուսկիւբից. «Ալբանական պարագլուխ Բօլէտինացը 70 մարդով պաշարված է իր բերդում Միտրօվիցայի մօտերը։ Որովհետև տեղը լեռնոտ է, արտիլերիան չը կարողացաւ մօտենալ։ Սպանվել են 5 զինուոր, վիրաւորվել են 8։ Զինված գործողութիւնները շարունակվում են։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 11 նոյեմբերի

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ այս շաբաթ Բօսֆօրի վրա տեղի են ունենալու զինուորական նաւերի վարժութիւններ։ Ցերեկով, հինգ ժամ շարունակ Բօսֆօրի վրա նաւագնացութիւնը կանգ կառնի։

(«Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Րէյտէրի գործակալութեան թղթակիցը հեռագրում է Թէհրանից, որ շահի մանիֆեստը, որի համաձայն մէջլիսը չէ գումարվելու, յետ վերցվեց, ինչպէս կարծում են, շնորհիւ այն առաջադրութիւնների, որ արին Մեծ-Բրիտանիան և Ռուսաստանը։

(«Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 11 նոյեմբերի

Պետական ֆինանսների քննութեան ժամանակ, րէյխստագում, հարաւ-գերմանական ժողովրդական կուսակցութեան ներկայացուցիչ Պայէրը ասաց հետևեալ խօսքերը, որոնք ընդունվեցին ձախակողմեանների ծափահարութեամբ.

«Մենք զգում ենք, որ մեզ համար հասել է կուռ ժամը սահմանադրական իրաւունքների համար։ Այս անգամ րէյխստագը իր ձեռքում ոյժ ունի, ուստի և մենք մտադիր ենք գործով իրականացնել մեր կուսակցութեան սահմանադրական պահանջները»։

(«Հ. Գ.»)

—

Բերլին, 11 նոյեմբերի

Այսօր, արտաքին գործերի վարչութեան մէջ, Կիտերլէն Վէխտէրը և Կամբօնը ստորագրեցին այն պայմանագիրը, որով կազաբլանկի միջադէպի առիթով հաստատվում է միջնորդ դատարան։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Համայնքների պալատում Գրէյը պատասխանելով ուղղած հարցապնդման պարսից շահի ուկազի առիթով, ասաց.

«Ուկազը բոլորովին հակասում է այն խորհրդին, որ տուին բրիտանական և ռուսական կառավարութիւնները շահին Պարսկաստանի կարգ ու կանոնը պահելու նպատակով, ուստի և նրա հետևանքների պատասխանատուութիւնը ամբողջովին պէտք է ընկնէ շահի վրա։ («Հ. Գ.»)

—

Նիւ-Եօրկ, 11 նոյեմբերի

Պէկինից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Նգանկինում տեղի են ունեցել փողոցային անկարգութիւններ։ Այնտեղի օտարազգիների մի մասը պատսպարվել է անգլիական հիւպատոսարանում։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 11 նոյեմբերի

Լօրդերի պալատը լօրդ Րօբերտսի առաջարկութիւնը ընդունեց 74 ձայնով ընդդէմ 32-ի։ («Հ. Գ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. թղթ.)

—

Նոր-Բայազէտ, 7 նոյեմբերի

Ամէն տարի տարվայ վերջին ի միջի այլ հարցերի դումայում դրվում է նաև քաղաքային վարչութեան տարեկան ելք ու մուտքի հարցը։ Ընթերցողներից շատերը գիտեն, որ մեր քաղաքը, իբրև մի յետ ընկած անկիւն, ամեն տարի դեֆիցիտ է ունենում, որովհետև ելքը մուտքից աւելի է, կամ թէ մուտքը ելքին չէ հաւասարվում։ Այդ նկատումներով՝ յաճախ Երևանի պ. նահանգապետը ամիսներով և նոյն իսկ մօտ մի տարի մեր քաղաքային վարչութեան նախահաշիւը (смѣта) չէ հաստատել և յետ դարձնելով՝ պատուիրել է ելքը մուտքին հաւասարել։ Իսկ քաղաքային վարչութիւնը երբ արքունի բանկում տարիներից առաջ տնտեսած մի փոքր պահեստի գումար ունէր, կամ փոխարինաբար վերցնում էր և հաշւեկշիռը հաւասարում և կամ պարզ ջնջում զանազան ոստիկանական ծախքերի վերաբերմամբ։ Այդ է պատճառը, որ մեր քաղաքը տարիների դեֆիցիտից պարտքերի տակ հեծում է...։

Ահա և տարին մօտենում է իր վախճանին, շուտով քաղաքային վարչութիւնը իր սովորական ելք ու մուտքի հարցն է դնելու գալող տարվայ համար։ Քաղաքային վարչութեան անդամները, չը նայելով որ բոլորը ցանկութիւն ունեն ելքը մուտքին հաւասարել և քաղաքը ազատել տարեկան դեֆիցիտից, բայց այնուամենայնիւ ոչ մի հնար չեն գտնում այդ բանը գլուխ բերելու, քանի որ գնալով քաղաքային վարչութեան ծախքերը աւելի շատանում—բարդանում են, մինչ եկամուտը մի նշանաւոր գումար չէ կազմում, այլ միշտ աղքատիկ, միշտ կիսատ-պռատ քաղաքային հասոյթներ...։

Անցեալ տարի քաղաքային վարչութիւնը իր տարեկան հաշւեկշիռը կազմելով և ուղարկելով նահանգապետին ի հաստատութիւն, խնդրել էր, որ ելքի յօդուածներում մի քանի ծախքեր, որոնք պատկանում են զօրքին և ոստիկանութեան, կառավարութեան կողմից բաշխվեն քաղաքին։ Նահանգապետը, յարգելով այդ խնդիրը, իր մի

ընդարձակ գրութեամբ յայտնեց վարչութեան, թէ ինքը իր կողմից կը միջնորդէ Փոխարքայի առաջ, ի նկատի առնելով Նոր-Բայազէտի ֆինանսական նեղ դրութիւնը, և կաշխատի խնդրած զիջումները անել տալու, միևնոյն ժամանակ պատուիրելով քաղաքային վարչութեան, որ վերջինս նոյնպէս իր հերթին ձեռնարկէ ինքն ևս մի քանի խնայողութիւններ անելու, այդ իր ծախքերը մի փոքր կրճատելու, օրինակ քաղաքային աւագի և իր օգնականի ռոճիկներից և այլ մանր ծախսերից: Այժմ, երբ արդէն տարվայ հաշւեկշիռը *) կազմելու ժամանակը մօտենում է, մեր քաղաքային վարչութեան լիազօրներից պ. պ. Գ. Տէր-Իսահակեան և Ս. Տէր-Գրիգորեան մի զեկուցում ներկայացրին վարչութեան, մատնանշելով վերոյիշեալ ծախքերի կրճատումը և այդ հարցը անցեալ ամսի 20-ին դրվելով վարչութեան ժողովի առաջ, ընտրվեց մի յանձնաժողով քննելու այդ հարցը և զեկուցելու միւս հերթական ժողովին: Թէ ինչ հետևանք կունենայ այդ խնդիրը, որ բաւական հետաքրքրական է, և այն, թէ ինչ ելք և մուտք ունի մեր քաղաքը, կը գրեմ իր ժամանակին:

Գ. Սինանեան

ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱՆՔ ՀԱՄԱՄԼՈՒԻ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՋՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐԻՑ

Հասարակութեան որոշ մասին, յատկապէս գիւղատնտեսական խնդիրներով հետաքրքրվողներին արդէն յայտնի է, որ Համամլու գիւղում հայ տնայնագործական յարգելի ընկերութիւնը բարեհաճել է բանալ տնայնագործական ճիւղ, իսկ երկրագործութեան մինիստրութիւնը՝ կաթնատնտեսական:

Յուլիսի 1-ին այստեղ եկաւ Ա. Քալանթարը ինստրուկտոր Մ. Սողոմոնեանի հետ և մի ժողով գումարեց խօսելու կաթնատնտեսութեան և տնայնագործութեան նպատակի և նշանակութեան մասին:

Ժողովին ներկայ էր ահագին բազմութիւն ժողովրդեան, կային և մօտակայ գիւղացիներ, որոնց նախօրօք յայտնված էր այդ մասին:

Ա. Քալանթարի՝ կաթնատնտեսութեանը վերաբերեալ զրոյցի ժամանակ Մ. Սողոմոնեանը «սերզատ» մեքենայով կատարեց սեր զատելու առաջին փորձը, որ և առաջացրեց ժողովականների մէջ մեծ հետաքրքրութիւն:

Տնայնագործութեան մասին խօսելիս պ. Քալանթարը ցոյց տուեց վարպետ-վարպետուհիների գործած կտորներից, որոնք ժողովականների բուռն հաւանութիւնն ու համակրանքը գտան: Ժողովականները ցրվեցին գոհ սրտով:

Յաջորդ օրը թէ տնայնագործական և թէ կաթնատնտեսական ճիւղերն արդէն գիւղումն էին: Մի քանի օրից յետոյ արդէն ամեն ինչ կարգի էր դրված և գործերը սկսված:

Կաթնատնտեսութեան աշակերտ-աշակերտուհիները, թւով 20—25 հոգի, որոնց մէջ կային նաև ուսուցիչներ, եկած էին զանազան կողմերից:

Աշակերտների համար նշանակված էր հերթապահութիւն: Առաջին օրը հերթապահութեան պաշտօնն ստանձնեց պ. Սողոմոնեանը, որի ժամանակ աշակերտները ծանօթացան հերթապահի պարտականութիւնների հետ: Յաջորդ օրն արդէն հերթապահում էին աշակերտներից երկուսը պ. Սողոմոնեանի անմիջական հսկողութեան ներքոյ. ներկայ էին և բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները, որոնք անընդհատ և բազմատեսակ հարցերով դառնում էին պ. Սողոմոնեանին, որն անձանձիր կերպով, նոյնիսկ հաճութեամբ, պատասխանում էր բոլոր հարցերին, բաւարարութիւն տալիս բոլոր վառ հետաքրքրութիւններին:

Հերթապահներին իրանց անելիքների մէջ մի փոքր դիւրութիւն տալու համար պ. Սողոմոնեանը պատից կախել էր թղթեր հայերէն և ռուսերէն լեզուներով գրված, որոնք բովանդակում էին իւղի մշակման եղանակը հակիրճ գծերով:

Մոռացայ յիշել, որ կաթնատնտեսական մասը անկարելի եղաւ ընդարձակ ծաւալով կազմակերպել, որովհետև գիւղական անասունները ամառը լինում են սարում: Գիւղացիների միայն մի փոքր մասը համաձայնվեց կովերը բերել սարից գիւղ, այն էլ շնորհիւ աչալուրջ տանուտիրոջ յորդորանքների:

Գործն սկսելու հէնց երկրորդ օրը մենք փորձից իմացանք, որ մի պուդ կաթից ստացվում է $1^3/_4$ ֆ. իւղ և 3 ֆ. պանիր:

Գիւղացիների փոքրաթիւ փորձված մասը խոստովանեց կաթնատնտեսական գործի օգտաւէտ լինելը, իսկ կային և այնպիսիները, որոնք վերաբերվում էին կասկածով: Վերջիններիս բանակից ամենից խիստ արտայայտվեց մի կին՝ Ջաւօ Փանոսեան, արհամարհական հայեացք ձգելով մի պուտից կաթնոցում ստացված արդիւնքի վրայ, և աւելացրեց, որ ինքը կը ստանայ նոյն քանակութեամբ կաթից երեք անգամ աւելի արդիւնք:

Պ. Սողոմոնեանը առաջարկեց հէնց այդ տիկնոջը մշակել որոշ քանակութեամբ կաթ, իմանալու նախապէսմին, թէ՞ նոր ձևով մշակելուց ստացվում է աւելի արդիւնք:

Տիկինը համաձայնվեց: Նա մշակեց 4 պուդ կաթ և ստացաւ 4 ֆ. իւղ և 12 ֆ. պանիր. մինչդեռ նոյն քանակութեամբ կաթից մշակման նոր ձևով ստացվում էր 7 ֆ. իւղ և 12 ֆ. պանիր:

Այս փորձը համոզիչ ազդեցութիւն ունեցաւ գիւղացիների կարծիքի վրայ ի նպաստ նորաբաց կաթնոցի. իսկ այդ հանգամանքը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ կաթնոցը բերվող կաթի քանակի մեծացման վրայ. գործն աւելի վստահութիւն վայելեց: Այնուհետև գործը կանոնաւոր կերպով առաջ էր գնում. պ. Սողոմոնեանը յաճախ զրոյցներ էր անում կաթնատնտեսութեան զանազան մասերին վերաբերեալ:

Վերջերում կաթնարանը ձեռք բերեց խոշորացոյց միկրօսկօպ, որով մի շարք հետազօտութիւններ արվեցին. աշակերտները ծանօթացան մածունի, բորբոսի և այլ միկրօբների հետ, տեսան իւղի անլոյծ և փոքրաթիւ գնդակիկներով լողացող դրութիւնը կաթի մէջ:

Հանգամանքից օգտվելով մենք հետազօտեցինք արիւնը, տեսանք կարմիր ու սպիտակ գնդակները, հետազօտեցինք նաև հոտած ջուրը, որի մէջ վխտում էին բազմատեսակ միկրօբներ:

Մի քանի անգամ պ. Սողոմոնեանը կատարեց քիմիական վերլուծութիւն՝ որոշելու համար իւղի քանակը տարբեր կովերի և տարբեր ժամանակներում ստացված կաթերի մէջ:

Աշակերտները սովորեցին պատրաստել 4 տեսակ պանիրներ՝ ճիլ, անքաշ կամ գլուխ, տվարօգ և ֆրանսիական պանիրներ. սովորեցին նոյնպէս կանօնաւոր կերպով իւղ ստանալը, մշակելը, կաղապարների մէջ ածելը, աղելը, հալելը:

Կաթնատնտեսական կուրսերի վերջում աշակերտներից շատերը, նոյնպէս և գիւղացիներից, յայտնեցին, որ իրանք մտադիր են հէնց առաջիկայ տարվանից կաթնատնտեսութեամբ զբաղվել:

Կաթնատնտեսականի հետ, ասացինք որ, բացվեց նաև տնայնագործական դասընթացք:

Հասարակութիւնը մեծ հաճոյքով ընդառաջեց գործին. շուտով հաւաքվեց աշակերտ-աշակերտուհիների մի ստուար թիւ, 50—60 հոգի, գլխաւորապէս տեղացիներ: Հինգ հատ տորք կար պատրաստ, նոյնչափ էլ վարպետ-վարպետուհիներ, որոնք եղած աշակերտ-աշակերտուհիներին հաւասարապէս բաժանել էին իրանց մէջ և իւրաքանչիւրին յատկացրել գործելու որոշ ժամ:

Շուտով գործվեցին մի քանի տեսակ կտորներ, սկսած ամենահեշտ և հասարակից դէպի ամենաբարդն ու լաւը. գործվեցին նոյնպէս մի քանի տեսակ երես-սրբիչներ Համամլուի (Հ.) Տնայնագործական (Տ.) Դասընթացքներ (Դ.) մակագրութեամբ:

Գործված կտորները հաճոյքով գնեցին աշակերտները, նոյնպէս և գիւղացիները, որոնք այդ կտորներից իրանց համար զգեստներ պատրաստեցին, և այդ հանգամանքը աւելի ևս բարձրացրեց տնայնագործութեան արժէքը ժողովրդի աչքում:

Կուրսերի ընթացքում յաճախ գալիս էր Ա. Քալանթարը, դասախօսում թէ տնայնագործութեան և թէ կաթնատնտեսութեան մասին:

Եկաւ մի անգամ և Ա. Մխիթարեան, որը երկու օրվայ մէջ կարդաց 4 դասախօսութիւն մեղուաբուծութեան մասին:

Ամենախոշոր արդիւնքը, որ տուին մեզ Համամլուի գիւղատնտեսական ջրի կուրսերը, դա Գիւղատնտեսական Ընկերութեան ճիւղի հաստատումն է մեր գիւղում: Եթէ ի նկատի ունենանք գիւղական կեանքի՝ այդպիսի ընկերութիւններից բոլորովին զուրկ կացութիւնը, և յիշենք նրա մեծ ու փրկարար նշանակութիւնը գիւղական կեանքում, այն ժամանակ միայն կը զգանք, որ այդ ուղղութեամբ թափված եռանդն ու աշխատանքը պսակվեցին փառաւոր աջողութեամբ:

Ինձ այսքան ոգևորողը ոչ թէ զուտ տնայնագործական ճիւղն է, այլ այն, որ այժմ մենք ունենք գիտակիցների մի փոքրիկ խմբակ, մի յայտարարի եկած, որ գիտակցում է իր փասն ու օգուտը, լաւն ու վատը և գնահատում իւրաքանչիւր կուլտուրական գործ:

Ասածներիս պարզ ապացոյց է այն, որ այդ նոյն ընկերութեան անդամները անմիջապէս դիմեցին և երկրորդ՝ այն է վարկային ընկերութեան կազմելուն, որը և ի կատար ածեց Կուլտուրական Միութեան կողմից այդ նպատակով շրջող պ. Վարդանեանը:

Վարկային ընկերութիւնն էլ իր կողմից գալիս է ոյժ ու եռանդ տալու առաջին ընկերութեանը, խրախուսելու նրա յաղթական կուլտուրական ընթացքը և չարքաշ գիւղացիներին վերջնապէս ազատելու գիւղական վաշխառու-վամպիրների սուր ճանկերից, ագահ շարաննիրի ամենակուլ որկորներից:

Ես ցնծութեամբ լսեցի, որ այդ նորաբողբոջ երիտասարդ խմբակը, այդ կենսունակ գիտակից տարրը շուտով դիմելու է և սպառողական ընկերութիւն հաստատելու գործին, որով Համամլուի երիտասարդութիւնը կը գրաւի իր փառաւոր տեղը բանիմաց հասարակութեան գիտակցութեան մէջ, կը հանդիսանայ բեր գեղեցիկ օրինակ անկիւններում խաւարի մէջ խարխափող գիւղերի համար:

Համամլուի երիտասարդութիւնը իր այդ վերջին ձեռնարկութիւնների աջողութիւնը պարտական է գլխաւորապէս Մ. Սողոմոնեանին, որին և յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը: Նոյն երիտասարդութիւնը շնորհակալութիւն է յայտնում նաև այս բոլոր բարիքների սկզբնապատճառ Հայ Տնայնագործական Ընկերութեանը:

Թ. Աղաեան

*) Նախահաշիւը.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 10 նոյեմբերի

13-րդ նիստը բացում է Խոմեակովը ժամը 11 և 12 րոպէին:

Հերթին դրված է այն խնդիրը, թէ բանւորական հարցի օրինագիծը այժմ պէտք է քննել թէ՞ պէտք է յանձնել մասնաժողովի՝ առևտրի մինիստրութեան նոյն տեսակ օրինագծի հետ համաձայնեցնելու համար:

Ստեպանովը մատնանիշ է անում, որ այդ օրինագիծը մասնաժողովի քննութեան տակ գտնվում է մի տարուց աւելի, ուստի և Դուման պէտք է պահանջէ, որ օրինագիծը քննվի խելոյնեէթ:

Կամենսկին հակ. 17-ի միութեան կողմից առաջարկում է օրինագծի քննութեան համար սահմանել երկու ամիս ժամանակամիջոց, որովհետև ֆրակցիան իրան պարտաւորված համարելով բանւորների շահերի պաշտպան կանգնել՝ գործում է ոչ թէ տաքտիքական կամ շահախնդրական դրդումներից, այլ իր խղճի պարտականութեան համաձայն (ծափահարութիւն):

Ֆինանսների մինիստրի օգնական Պոկրովսկին միանում է հոկտեմբրեանների առաջարկութեան:

Սօցիալ-դեմօկրատներ Պոկրովսկի 2-րդ, Եգորով և Կուզնեցով յայտնում են, որ բանւորները յունիսի 3-ի Դումային չեն հաւատում, բանւորական մասնաժողովին անուանում են հակաբանւորական, նրանից իրանց վիճակի բարւոքում չեն սպասում. օրինագիծը չը պէտք է վերադարձնել մասնաժողովին, նրան պէտք է քննել անմիջապէս ընդհանուր ժողովի մէջ:

Պետրով 3-րդը աշխատաւորականների և Վորոնկովը սահմ.-ռամկավարների կողմից պնդում են երկու շաբաթ ժամանակամիջոցի վրայ:

Կրուպենսկին առաջարկում է մի ամիս ժամանակամիջոց, որը և Դուման ընդունում է:

Դուման անցնում է ագրարային հարցի վիճաբանութիւններին:

Իւժկէվիչը կողմնակից է գիւղացիներին հող բաժանելուն, որովհետև,—ասում է նա,—«գիւղացին կուլտուրայի վրայ չէ ապրում, այլ հողի վրայ: Համայնքից դուրս գալու իրաւունքն անհրաժեշտ է»:

Պելեզովսկի և Անդրէյչուկ կողմնակից են նոյեմբերի 9-ի օրէնքին: Առաջինը Միլիւկովի ճառի մէջ հակասութիւններ է տեսնում:

Կովալենկօ 1-ինը ասում է, որ կառավարութիւնը ոչ միայն պարտաւոր էր, այլ և ստիպված եղաւ բարձրագոյնս հաստատված յետ գնման հարցի էութեամբ հրատարակել սեփական մի օրէնք 87-րդ յօդուածի կարգով: Հէնց այդպիսի օրէնք հանդէս եկաւ նոյեմբերի 9-ի օրէնքը, որ ինքնին ոչ մի նորութիւն չը մացրեց:

Բալակլէևը կարծում է, որ նոյեմբերի 9-ի օրէնքի հրատարակութեան անհրաժեշտութիւնը թելադրված է դեռ 1903 թ. փետրվարի 26-ի Բարձրագոյն մանիֆեստից և 1904 թ. մարտի 8-ի Բարձրագոյն ուկազից: Նոյեմբերի 9-ի օրէնքի պակասութիւնները կայանում են նրանում, որ, պաշտպանելով համայնքից դուրս ելնողների շահերը, նա երկրորդ տեղն է տալիս համայնքի շահերին, դուրս գալը կատարվում է ոչ թէ համայնական իրաւունքով, այլ իրական տիրապետութեան հիման վրայ: Դժբաղդաբար, մասնաժողովը աւելի հեռու է գնացել, քան նոյեմբերի 9-ի օրէնքը: Մասնաժողովի տենդէնցը ոչ միայն կը ստիպէ դուրս ելնել, այլ և կը ստիպէ մարդկանց դուրս ելնել, բաց որում ամբողջ ծխի տիրապետութիւնը դառնում է անձնական տիրապետութիւն: Սա արդէն յեղափոխութիւն է բարձրից, վերից, որ ամբողջապէս կործանում է համայնքը:

«Մենք չը պէտք է մերժենք նոյեմբերի 9-ի օրէնքը ամբողջովին. ընդհակառակն, նա, իբրև Թագաւորի կամքի մի մասը կատարող, իր իրականացումը պէտք է ստանայ. սակայն այն իրականացումը, որպիսին առաջարկում է այժմ կառավարութիւնը և մեր մասնաժողովը, պէտք է մերժվի: Նոյեմբերի 9-ի օրէնքը պէտք է դարձնել համայնքի իրաւունքների պաշտպանութեան կողմը»:

Անցնելով այնուհետև համայնքի մասին առհասարակ, հռետորը գտնում է, որ համայնքը թէև որոշ պակասութիւն ունի, բայց նա էականապէս անհրաժեշտ է ռուս ժողովրդի համար: Ռուսաստանը ծանր ճգնաժամ է անցնում, իսկ նոյեմբերի 9-ի օրէնքը այն ձևով, ինչպիսին կառավարութիւնն է առաջարկում, առանձնապէս մասնաժողովի մացրած փոփոխութիւններով, անպայման խռովութիւն և վէճ կը սերմանէ գիւղում (ծափահարութիւն ձախակողմում):

Հռետորը դիմում է ձախ. «Շարունակութիւնս ես խօսելու եմ իբրև սև հարիւրեակների խմբի անդամ. դուք այլևս չէք ծափահարի: Ռուսաց ժողովուրդը ենթարկվում է օտարազգիների, այլացեղերի և աղանդաւորների յարձակման, որոնց դաւանութիւնների մէջ քրիստոնէական սկզբունքները բացակայում են. Նրանք ծառայում են ոչ թէ Աստուծուն, այլ մամոնային, ասում են, որ շահախնդրութիւնը մարդկային գործունէութեան միակ խթանն է, ձգտում են հարստանալու ռուս ժողովրդի հաշւին»:

Պուրիշկևիչը տեղից. «Այդ կադէտներն են»:

Նախագահը խնդրում է տեղից չը խօսել:

Բալակլէևը շարունակում է. «Այդ մարդիկ դիմադրութեան են հանդիպում իրանց գործունէութեան մէջ ռուսական համայնքում, անգամ Յիսուս Քրիստոսի մէջ, որ դեռ ապրում է մեր մէջ: Նրանք ստեղծում են մեր քրիստոնէական կեանքին հակառակ օրէնքներ» (ծափահարութիւն. ծիծաղ ձախակողմում):

Բալակլէևի ճառի ժամանակ մինիստրների օթեակում տեղ են գրաւում մինիստրների խորհրդի նախագահը և հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարիչը:

Վոլկով 2-ի ճառից յետոյ հանդէս է գալիս և երկար բացատրութիւններ է տալիս հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարիչը: Ճառը յաճախ ընդհատվում է կենտրոնի և աջակողմեանների ծափահարութեամբ:

Ապա խօսում են Պոպով 4-դ, Նիկիտիւկ, Չելիշեվ, որոնք դէմ են նոյնպէս նոյեմբերի 9-ի օրէնքին:

Նիստը փակվում է ժամը 6 և 20 րոպէին:

(«Հ. Գ.»)

ՍԵԴՐԱԿ ԹԱՌԱՅԵԱՆԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացել ենք 1) Յակոբ Գէօնջեանից 2 ր., 2) Մոսկվայից Արսէն սարկաւագից 10 ր., որից 9 ր. 3 հատ «Շիլլէր» գրքի գինը: Ընդամենը մինչև այսօր ստացել ենք 64 ր.: Ուղարկել ենք 40 ր.: Մնացած 23 ր. ուղարկեցինք երէկ, իսկ 1 րուբլին 3 անգամ առաքման ծախքը:

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Նոյեմբերի 10-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատի յատուկ ատեանում, դռնփակ, դասային ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ, քննվեց Թիֆլիսի գաւառի Կարէլի գիւղի բնակիչ Սիմէօն Բալիձէի գործը, 40 տարեկան, որ մեղադրվում է քրէական պատժագրքի 102-րդ յօդուածով, այսինքն «ռուսաց սօց.-դեմ. բանւորական կուսակցութեանը» պատկանելուն համար:

Դատարանը մեղաւոր ճանաչեց Բալիձէին յիշեալ յանցանքում և դատապարտեց մի տարով բանտարկութեան:

Նոյն օրը, նոյնպէս դռնփակ, քննվեց քր. պատժ. 129-րդ յօդուածով մեղադրվող Սիմէօն Ժգէնտու գործը, որին դատարանը դատապարտեց մի տարով բանտարկութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Թիֆլիսում, ինչպէս յայտնի է, մարտին կայանալու է համառուսական IX Ջրանցքային համագումարը: Պատգամաւորների ճանապարհի ծախքերը հոգալու համար կազմակերպիչ բիւրօն քաղաքային միջոցներից խնդրել է յատկացնել 2000 ր.:

✦ Տեղական թերթերում կարդում ենք, որ մի ճարտարապետ է գնացել Էջմիածին վանքի պլանը, ձևը վերցնելու համար: Նրա վերադարձից յետոյ մրցում է նշանակվելու Էջմիածնի վանքի վերանորոգութեան ծրագրի համար: Մրցման պայմանները կարելի է իմանալ Եփրեմ վարդապետից, Վանքի Մեծ փողոց, տ. № 16:

✦ Կիրակի, ամսիս 16-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի դահլիճում, պատշաճաւոր իշխանութեան թոյլտուութեամբ, յօգուտ երկրորդ իգական կիրակնօրեայ դպրոցի, կայանալու է համերգ: Ծրագիրը կազմված է հետաքրքրական:

✦ Բարձրագոյն թոյլտուութեամբ պետական գանձարանից 6396 րուբլի է տրված Բագուի նահանգապետին Շամախու գաւառի Թէրջան գիւղի բնակիչների համար, որոնք վնասվեցին գետնի իջնելուց: Այս գումարը բնակիչները վերադարձնելու են կառավարութեանը հինգ տարուց յետոյ:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային արխիտեկտորը առաջարկել է արձանագրութիւններ կազմել այն տուների վերաբերութեամբ, որոնց տների ջրի խողովակները իջեցված չեն լինի մինչև մայթերը. նաև խորհուրդ տալ այդ խողովակներն անցկացնել մայթերի միջով:

✦ Օլգինսկի ծննդաբերական ապաստարանի գործերի քննութիւնը կը վերջանայ հաւանօրէն դեկտեմբերի սկիզբներին:

✦ Օրէ-օր պարզվում է, որ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան նախկին կազմերի անհոգութեան պատճառով շատ տնատէրեր առանց ձէն ու ծպտունի յափշտակել են քաղաքային հողաբաժինների կտորներ իրանց այս կամ այն շինութիւնների համար: Մի այդպիսի յափշտակութիւն նորերս երևան են հանել Կիրօչնայա փողոցի ծայրի վերաբերութեամբ, ուր շատ սեղմ է համեմատած ամբողջ փողոցի լայնութեան հետ: Ակներև է, որ այդ տեղում կատարվել է բաւական օգտաւէտ «էքսպրոպրիացիա»:

✦ Պետական գանձատան և Ալէքսանդրեան այգու մօտերը առևտրականներին արգելելով շարունակել իրանց գործը, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ընկաւ մի անտանելի դրութեան մէջ, որովհետև համարեա ամենայն օր առևտրականները սկսեցին ռմբակոծել նրան իրանց խնդրագրերով: Այժմ վարչութիւնը նրանց համար զիջել է Աւճալեան փողոցի ետևի մասը, որ մօտ է Նախալովկային: Յիշեալ առևտրականները սկսում են կամաց-կամաց այնտեղ տեղափոխել իրանց սեղանները:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային սպանդանոցի անասնաբոյժները, որոնք մասնակցում են անասունների ապահովագրութեան գործերին, դիմել են քաղաքային վարչութեան, խնդրելով նշանակել իրանց ռոճիկներ ապահովագրական գումարներից:

✦ Ուղղափառ դաւանութեան հոգևորականութեան բարձր շրջաններում հարց է յարուցվել Բագուի թեմը զատել և դարձնել ինքնուրոյն թեմ. Նոյն տեսակ ինքնուրոյն թեմ մտադրվում է հաստատել և Կարսի շրջանում: Վրաց թեմի համազգային համագումարը տեղի կունենայ դեկտեմբերի սկիզբներին:

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը առաջարկել է էլեքտրաքարշի ընկերութեանը ուշադրութիւն դարձնել վատմանների և կոնդուկտորների այն կոպիտ և յանդուգն վերաբերմունքի վրայ, որ նրանք համարեա ամեն օր ցոյց են տալիս էլեքտրաքարշ նստողների վերաբերմամբ, և միևնոյն ժամանակ կարգի բերել փչացած արգելիչ շղթաները (տորմօզ):

✦ Մօտ օրերս Թիֆլիսի 5-րդ քաղաքամասի պրիստաւը և հրդեհաշէջների աւագը դիտեցին Սարաջէվի քարվանսարան 5-րդ քաղաքամասում և տեսան, որ քարվանսարան այն աստիճան հնացել է, որ երկիւղ կայ նոյնիսկ քանդվելու: Արդէն երեք սենեակներից կեցողներին հեռացրել են:

✦ Ինժեներ Կուրդիանին մօտ օրերս վրաց գրասիրաց ընկերութեան վարչութեանը ներկայացրել է թանգարան և ազգային գրադարան հիմնելու մի նախագիծ: Վարչութիւնը վերոյիշեալ հաստատութիւնների շինութիւնները կառուցանելու համար ընտրել է մի յատուկ մասնաժողով, որը ներկայումս զբաղված է միջոցներ որոնելու գործով:

✦ Թիֆլիսեցի հայազգի բժիշկ Ս. Իստամանովը Իտալիայից տեղեկութիւն է ստացել, որ նա ընտրվել է Պալէրմոյի ֆիզիկօ-քիմիական ընկերութեան պատւաւոր անդամ և պարգևատրվել է 1-ին կարգի շքանշանով գիտական աշխատանքներ կատարելու համար:

✦ Որովհետև Բագուի կայարանում ներկայումս կանգնած են մօտ 200 վագօններ ապրանքներով լի, որի մասին նորերս տեղեկութիւն տուեց անդրկովկասեան երկաթուղային կառավարիչը, ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը իրաւունք է տուել կառավարիչ գ.-մ. Նէյգէբաուէրին կրճատել «մալայա սկորօստ» կոչված ապրանքների պահպանութեան ժամանակը՝ 48 ժամից դարձնել 24 ժամ, և բացի դրանից աւելացնել այդ ապրանքները պահելու համար սահմանած տուրքը:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի ոստիկանապետի պաշտօնակատար գնդապետ Ցիխոցկու մահվանից յետոյ գտնվեց նրա հրամանը ոստիկանութեան անունով, որ գրված է դեռ նոյեմբերի 8-ին հետևեալ բովանդակութեամբ.

«Մի տարի և երեք ամիս ես կանգնած էի Թիֆլիսի քաղաքային ոստիկանութեան գլուխը, տեսայ նրա աշխատանքները, գործին նուիրված լինելը, առ գահը և երդումը ունեցած հաւատարմութիւնը և անձնուիրութիւնը:

«Չը նայած ոստիկանութեան սակաւամարդ կազմին, մենք արժանաւորապէս կռիւ էինք մղում յանցաւորութեան դէմ և դուրս եկանք պատւով, մտցնելով Թիֆլիսում կարգ ու կանոն և հանգստութիւն:

«Դժբաղդաբար, ոստիկանութեան պաշտօնեաների թւում գտնվեցին անարժան ներկայացուցիչներ, որոնք կեղտոտ յանցաւոր գործ կատարելով և իրանց այդ արարքները ծածկելու համար, իրանց կեղտոտ գործի մէջ խառնեցին ուրիշ շատ մարդկանց և հետևանքում [illegible] ոստիկանութեան համարեա ամբողջ կազմը և ոստիկանութեան պաշտօնեաներից մի քանիսը յանձնվեցին դատարանին: Ի հարկէ, անկողմնակալ դատական քննութիւնը կարող է զատել մեղաւորներին արդարներից և առաջիններին տալ իրանց արժանի պատիժը:

«Ինձ համար բարդվող անաջող հանգամանքների շնորհիւ ես պէտք է թողնեմ պաշտօնս և այժմ միայն բարով եմ ասում ձեզ, իմ ստորադրեալներ:

«Ծառայեցէք հաւատարմութեամբ և ճշմարտութեամբ Կայսրին և Հայրենիքին, պաշտպանեցէք ազգաբնակութիւնը, օրինակ տուէք ձեր ազնիւ և ուշադիր վերաբերմունքով դէպի ձեր պարտականութիւնները և յիշեցէք, որ Աստուծուն աղօթելը և Ցարին ծառայելը երբէք զուր տեղը չի կորչի:

«Իմ մասին վատ չը յիշէք»:

Տալով ոստիկանութեանը այս հրամանը՝ Թիֆլիսի նահանգապետի կարգադրութեամբ՝ ի կատարումն հանգուցեալի վերջին կամքի,

հրաւիրում եմ ուսուցչութեան բոլոր պաշտօնեաների ուշադրութիւնը Նորին գերազանցութեան հետեւեալ խօսքերի վրա. «Հանգուցեալի խօսքերը, որ հնչված են սրբի... [illegible] ... չը պէտք է մոռանան նրա բոլոր ծառայակիցները, իսկ նրանք, որոնք չը կարողացան գնահատել նրա բարի և հաստատ սիրտը, պէտք է յիշեն, որ իրանց մեղքի համար նա իրան զոհեց»։

Ստորագրեց ուսումնական ժամ. պաշտօնակատար Կանդելակի։ («К.»)

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՄ

Պետերբուրգի համալսարանում կախված է մի յայտարարութիւն, որով յիշեցվում է, որ մինիստրների խորհրդի բացատրութեան համաձայն, ազատ ունկնդրուհիները իրաւունք չունեն կազմակերպելու համալսարանում ոչ կրուժոկներ և ընկերութիւններ, ոչ մասնակցելու ուսանողների թոյլատրված կազմակերպութիւններին և ոչ էլ ներկայ գտնվելու ուսանողների համախմբումներին։

Բացի դրանից, համալսարանի շէնքի մէջ կախված է մի յայտարարութիւն ևս՝ ուղղված ուսանողներին. «Մի խումբ ուսանողներ վճռել են հետևել Մոսկվայի ուսանողների օրինակին և իրանց վերաբերմունքը արտայայտել սերբ ժողովրդին՝ նրա կեանքի ամենադառն րոպէին ուղղելով իրանց խօսքը Բելգիայի ուսանողութեանը»։ («Р. У.»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, նոյեմբերի 9-ին, երաժշտական դպրոցի դահլիճում կայացաւ նոյն դպրոցի դեկավար-դասատուների կազմած երկրորդ հերթական կվարտետային երեկոն։ Մասնակցում էին [illegible], Վլիզաու, [illegible], վիոլոնչելիստ [illegible] և նոյն դպրոցի դիրեկտոր Ն. Դ. Նիկոլայեվ (դաշնակահար)։

Ծրագրին էր Հայդնի G-moll կվարտետը, Բեթհովենի D-dur տրիօն և Գրիգի G-moll կվարտետը։ Անտարակոյս բոլոր կատարողները [illegible] և գեղարուեստօրէն, նամանաւանդ Բեթհովենի տրիօն, [illegible] Նիկոլայեվը ցոյց տուեց [illegible] բոլոր [illegible]։ Եւ Թիֆլիսի [illegible] հասարակութիւնը, [illegible]։

Ինչպէս լսում ենք, հերթական երեկոները շարունակվելու են. [illegible]։

Փառք և պատիւ մեծ երաժշտագէտների անխոնջ արտայայտիչներին։

Ազատ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 10 նոյեմբերի

Ի պատասխանի «Թայմի», «Խարխսի», «Վտակի», «Զանգակի», «Գործի» Թղթակից Վազրիկին

Ներեցէք, պ. Վազրիկ, ձեզ [illegible]

[illegible]

«Մշակ» լրագրում դուք մի շարք ստախօսութիւններ էիք գրել և ճգնում էիք հաւատացնել, թէ Շուշի—Խանկենդ ճանապարհի շինութեան վարչութեան կողմից [illegible] լրագրութիւն էր տրված գիւղացիներից յետ սառնալու 1907 թուականի [illegible]

[illegible]

Ձեր այդ փաստերից դուրս յօդուածը իմ մասին ևս հերքել էր «Մշակ» լրագրի էջերում մի շարք գրաւոր փաստերով, [illegible] մի կարգադրութիւն չեմ արել այդ գործերի, որը դեկավարել է ճանապարհի վարչութիւնը քաղաքում ներկայ եղող անդամների մասնակցութեամբ, առանց հրահանգներ տալու, որ գործադրվեն խիստ միջոցներ, և աւելացրել էի, թէ բացի ինձանից դուրս կը գան ապարէզ ձեր անուանարկած լիազոր անդամ Տէր-Գրիգորեանը, գործակալ Շահրմանեանը և այլք իրանց ջախջախիչ փաստերով և կը ջրեն ձեր գրածները։

Բայց դուք փակելով ձեր կարճատես աչքերը, ինչպէս միշտ, իմ ներկայացրած փաստերի վրա, և քաջալերված նրանից, որ յիշեալ պարոնների կողմից մի որևէ հեր-

քում լոյս չը տեսաւ լրագրում, [illegible] ... դուք չէիք [illegible] թէ իմ գրածները փաստերի վրա չեն հիմնավորված (°) ու ասում էք դուք և ձեզ հետ «Զանգակ» թերթը, որ այդ վէճը փակված էր։

Զարմանալի լօգիկա ունիք, պ. Վազրիկ, առանց փաստերի մեղադրանքներ էք փաթաթում ձեզ դուր չեկող մարդկանց շլինքին ու յետոյ պահանջում, որ ձեր դէմ կանգնածները հերքեն փաստերով այն, ինչ որ դուք շպրտում էք ձեր «մաքուր» գրչի տակից առանց փաստերի և իսկոյն փակում վէճը։

Եթէ նեղութիւն կրէք և փնտրէք հանգուցեալ «Վտակի» համարները, դուք այն ժամանակ կը տեսնէք, որ Տէր-Գրիգորեանը և Շահրմանեանը վաղուց են ուղարկել պաշտօնով այն էլ յանձնարարելով ... [illegible] ... ցոյց էլ են տուել, թէ ձեր գրած Դաշբուլաղ գիւղում ում տանն էր, ում հացն են կերել և որտեղից են փոզով գարի, ... [illegible] ... բայց ձեզ [illegible] ... չէր տպագրել նրանց յօդուածները։

Դուք գրում էք, որ դեռ հարց է, թէ ես դաւաճանի, մատնիչի անունը ձեզանից [illegible]

րից տարել եմ նրա համար, որ ես բռնութիւնների դէմ բողոքել եմ, թէ՞ այլ գործերի համար։ Այդ ձեր կողմից, պ. Վազրիկ, ուրիշից սովորած խօսքեր են, որոնց սովոր են իմ և հայ հասարակութեան գիտակից մասի ականջները. հասարակութիւնը շատ է լսել, երբ որ նա իր արդար զայրոյթը և դժգոհանքն է յայտնել այլանդակված և արիւնաթաթախ հայ դիակների առիթով. «Սա պատմական մատնիչ էր, դաւաճան էր, ուստի և անհարեկման ենթարկվեց». բայց բոլորովին չը տեսանք, որ մէկի դէմ փաստերը գան հաստատելու այդպիսի խօսքերը, որպէս զի հայ հասարակութիւնն էլ հաւատար այդ «այլ գործերին»։ Ես, իբրև անհատ, հաւատացած չեմ, որ «գործիչներին» առանձին մատնողներ կան, բացի իրանց տհաս, սխալ և խակ գործունէութիւնից, երբեմնակի փրքուն և անտեղի խօսքերով տպած թռուցիկներից, որոնցից շատերը պարծանքով ուղարկվում էին այլազգի դրացիներին։ Ահա, իմ կարծիքով, այն աղբիւրները, որտեղից և որի համար որսում են «գործիչներին»։

Դուք ասում էք, թէ ես բացի նպաստամատոյցներից, ուրիշ տեղերում նախագահ, անդամ և այլն ընտրվելու անկարող եմ, (ինչպէս դուք էք ընտրվում մութ անկիւններում)։ Եւ խորհուրդ էք տալիս, որ ես մնամ էլի նպաստամատոյցներում։

Ես կը լսեմ ձեր խորհուրդներին, ինչպէս փորձված գործիչի և մեծ հայ իշխանաւորի, մանաւանդ որ դուք մէկ ուսումնարանական տարեշրջանում (երևի արտասովոր ընդունակութիւնների շնորհիւ) երեք դասարան էք փոխվել, ինչպէս վկայում էր «Մշակի» էջերում Հադրութից այն աշակերտներից մէկը, որը ձեզ հետ դասընկեր լինելու դժբաղդութիւնն էր ունեցել մէկ դասարանում. բայց եթէ դուք յետ նայէք մեր կեանքի պատմութեանը, կը տեսնէք, որ 1906 թւականի մայիսից ես շատ տեղերում եմ ընտրվել և գործել, քանի որ դուք էի գալիս խմբակին և դեռ «դաւաճան» չէի դարձել։

Մի խորհուրդ էլ ես տամ ձեզ, պ. Վազրիկ. դուք էլ հաւատարիմ մնալով յայտնի առածին՝ «Գործել ոչ կարեմ, մուրանալ ամաչեմ», շարունակեցէք մութ անկիւններում և գիւղական ոգէտ շրջաններում կատարել ձեր այժմեան գաղտագողի իշխանաւորի դերը և գրել այսպիսի հրամաններ.—«Յանձնարարութիւն. Թուղթս ներկայացնողը այս ինչ գիւղացի այս ինչն է, որին պէտք է տալ 65 րուբլի այն փողը, որը վերցված է մի գիւղից և մտցված է այս ինչ տեղի հաշիւների մէջ։ Որոշված է երկու ամսից յետոյ վճարել այդ գումարը։ Վազրիկ»։

Կարելի չէ՞ր որ հայ հասարակութիւնը, գոնէ Ղարաբաղում, իմանար թէ դուք իշխանաւորներից ո՛ր տեսակին էք պատկանում և ո՛ր փրկիչներից էք և մաղթէր ձեզ համբերութիւն և ույժ կրելու այդ ծանր խաչը ի սփոփանք բազմաչարչար ազգի և նրա ցաւերի։

Լևոն Վարագեանց

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«ՄԵՂՈՒ»
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՏՈՒՆԸ դեկտեմբերի 10-ին, կազմակերպում է

ԲԱԶԱՐ

որտեղ պէտք է վաճառվեն Աշխատանքի Տան արհեստանոցներում պատրաստված աշխատութիւնները։ Նմանապէս ընդունվում են այս բազարի համար կողմնակի չքաւոր կանանց ձեռագործները, որոնք հնարաւորութիւն չունեն իրանք վաճառքի հանելու իրանց աշխատութիւնները։ Այդպիսիները կարող են դիմել վարչութեան անդամուհի տիկ. Եղիազարեանին—Абасъ-Абадскій пер., соб. домъ.

(հ. կ) 2—1

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ քաղաքային ինքնավարութեան շէնութեան մէջ նոյեմբերի 20-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին նշանակված է աճուրդ՝ կապալով տալու Վերայի կամուրջի վրայով երթևեկող կառքերից և կենդանիներից յօգուտ քաղաքի հաւաքվող տուրքը։ Պայմանների հետ կարելի է ծանօթանալ ամեն օր (բացի կիրակի և տօն օրերից) քաղաքային վարչութեան IV բաժանմունքում, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև ցերեկվայ ժամը 2-ը։

(կ. հ.) 3—2

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. Մխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր
Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր. 5—7 ժ. երեկ.
Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(հ. շ.) 100—23

ԲԺԻՇԿ Ն. Ա. ԵԱՐԱՄԻՇԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց
Հիւանդութիւնների
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ է } առաւօտեան 12—2 ժ. երեկոյեան 5—7 ժ.
Օլգինսկայա փողոց, № 14.
(շ. ե. հ.) 20—9

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։
Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան 5—6 երեկոյեան
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ծավճանիձէի։
100—53

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. Մ. ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆ
Ներքին հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր { 11—12 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Վելիամինօվսկայա փող., № 10.
(ա. օ.) 100—14

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. Ա. ԽԱՆԴԱՄԻՐԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։ Առանձնապէս սրտի և թոքերի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ 11—1 ժ. առաւօտեան. 5—6 ժ. երեկոյեան։
Սօլօլակսկայա փ. № 6. տ. Միրզօյեվի
(օ. մ.) 50—2

Դ Ի Մ Ո Ւ Մ Ն

Ալաշկերտում հաստատված ընթերցարան-գրադարանի համար խնդրում եմ բարեհաճեն պատ. բանասէրները իրանց հեղինակութիւնների մի-մի օրինակը նուիրել՝ ընդունելով նախօրօք մեր շնորհակալութիւնը։

Ալաշկերտցի Յովսէփ ք. Տէր-Մինասեան
Հասցէ՝ Թիֆլիս, պ. բժշկապետ Նաւասարդեանցին։

УГОЛЬ
КУЗНЕЧНЫЙ, ПАРОВИЧНЫЙ, ПЛАМЕН., АНТРАЦИТЪ, КОКСЪ.
ЦѢНЫ ОПТОВЫЯ.
А. БРАУХЛИ, Харьковъ.

(ա. օ.) 52—50

ԽԱՂԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

75,000 ր., 40,000 ր., 20,000 ր., 15,000 ր., նոյնպէս և՝

5 տոմս՝ խւրաք.		10,000 ր.	46 տոմս՝ խւրաք.		1,000 ր.	70 տոմս՝ խւրաք.		90 ր.
3 »	»	8,000 ր.	5 »	»	600 ր.	6470 »	»	80 ր.
2 »	»	5,000 ր.	5 »	»	500 ր.	1100 »	»	75 ր.
11 »	»	4,000 ր.	103 »	»	400 ր.	1170 »	»	60 ր.
1 »	»	3,000 ր.	20 »	»	300 ր.	70 »	»	50 ր.
28 »	»	2,000 ր.	143 »	»	200 ր.	1100 »	»	45 ր.
1 »	»	1,600 ր.	20 »	»	150 ր.	1100 »	»	30 ր.
3 »	»	1,500 ր.	270 »	»	100 ր.			

Ընդամենը 11,750 տոմսեր՝ 1,263,000 ռուբլի գումարի

Բոլոր այդ խաղատոմսերը խաղացվում են կառավարական հսկողութեան տակ՝ Վարշավայի պետական բանկում՝ 5 նուագում։ Տոմսերի ընդհանուր թիւն է 23,500, որի կէսը, այսինքն՝ 11,750 տոմս գումարներ է տանում։ V կարգի խաղարկութիւնը սկսվում է նոյեմբերի 26-ից 1908 և շարունակվում է 10 օր։ Խաղատոմսերի գները (հաշուած նաև պօստի ծախքը)—ամբողջ տոմսը 90 ր., 1/2 տոմսը 45 ր., 1/4 տոմսը 22 ր. 50 կ., 1/10 տոմսը 10 ր., 1/20 տոմսը 5 ր., 1/40 տոմսը 3 ր.։ Պատուէրները և փողը խնդրում ենք ուղարկել հետևեալ հասցէով. Въ Банкирскую Контору Б. Штернъ. Варшава, Торговая. 2.

Պատուէրներն ընդունվում են նոյնպէս և հեռագրով։ Վերադիր վճարով պատուէրները կատարվում են միայն կանխավճար ստանալուց յետոյ։ Խաղարկութիւնը վերջանալուց՝ ուղարկվում է պաշտօնական աղիւսակը։ Տարած գումարը հաղորդվում է հեռագրով։

Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։

(ու. հ.) 56414 2—2

ՀԵՏԵՒԵՑԷՔ ՄՕԴԱՅԻՆ

Ամբողջ Եւրոպան այժմ գործ է ածում միայն «Патентъ 1-ый сортъ» նոր ժամացոյցը։ Այդ ժամացոյցը տափակ է (քիչ հաստ արծաթէ րուբլանոցից), սև պողպատից, ընթացքը քարերի վրա՝ րեմոնտուար, լարելը առանց բանալիի՝ 40 ժամը մի անգամ։ Ժամացոյցի ձևը այնքան շքեղ է, որ ամեն մի մարդու ճաշակին բաւարարութիւն կարող է տալ (տես նկարը)։ Որպէսզի կարելի լինի ծանօթացնել Ռուսաստանին այդ գեղեցիկ ժամացոյցի հետ, ֆաբրիկան նշանակել է շատ էժան գին—3 ր. 25 կ., իսկ երկու հատը՝ 6 ր.։ Այդ ձևի կանացի ժամացոյց—4 ր. 25 կ., երկու հատը՝ 8 ր.։ Այդ ձևի արծաթեայ ժամացոյց տղամարդկանց համար—5 ր. 75 կ., երկուսը՝ 11 ր.։ Եթէ դուք գեղեցկի սիրահար էք, բերել տուէք այդ ժամացոյցը և դուք ընդմիշտ շնորհակալ կը լինէք։ Ամեն մի ժամացոյցը ապահովված է 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Ճանապարհածախքը 1—4 հատի համար 40 կ., Սիբիր՝ 75 կ.։ Ուղարկումը վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։ Կարճ շղթայ՝ նոր ձևի ոսկուց՝ բրելօկով—75 կ. և 1 ր. 50 կ., երկար շղթայ—2 ր. 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Հասցէագրել՝ И. ШТРУМФЕЛЬДЪ, Варшава, Св. Креста, 189.

14—10

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԲԱՐՔ Բ. եւ Գ. ՏԷՐ-ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆՑՆԵՐԻ

Յայտնվում է Անդրկովկասի բոլոր հացավաճառներին, որ Անդրկասպեան երկրի Ասխաբադ քաղաքում վաղուց բացած ունենք ալիւրի և հացահատիկի պահեստ։ Ընդունում ենք պատուէրներ՝ ճանապարհելու ըստ պահանջման։ Պատուէրները կատարվում են իսկոյն՝ կանխավճար ստանալով իւրաքանչիւր վագօնին երկու հարիւր րուբլի։ Նմուշները ուղարկում ենք ցանկացողներին։ Տեղական օրվայ արժէքը. դեղին լաւ ցորենը՝ պուդը մինչև 1 ր. 10 կ., հասարակը՝ մինչև 1 ր. 5 կ.։ Նոյն ցորենի ալիւրը—«րազմօլը» 10 կ. թանգ։

Ճանապարհածախսը ամեն մի պուդին պէտք է հաշւել. Ասխաբադից մինչև Աղստաֆա 27 կոպ., Սամահին, Կարս և էջմիածին կայա րանները 30—31 կոպէկ։

Եղբ. Բ. եւ Գ. Տէր-Բաղդասարեանցներ

Հ ա ս ց է { Նամակների համար. Асхабадъ, Бр. Б. и Г. Теръ-Багдасарянцъ
Հեռագիրների համար. Асхабадъ, Тербагдасарянцъ

(հ.) ապ. 5—5

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“
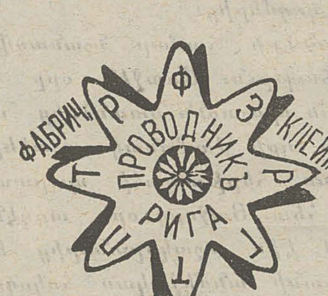

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
1888
ՌԻԳԱՅՈՒՄ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ Թիֆլիսում
Սօլօլակսկայա փող., № 4

ԱՌԱՋԱՐԿՎՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ՝

Ռեզինէ, կանեփէ և ուրիշ թևնոցներ ամեն ինչի համար.
Ռեզինէ տեխնիկական և էլեքտրօ-տեխնիկական առարկաներ և լուսանկարչական պիտոյքներ.
Իրեղէններ եզերեայ ռեզինից և էբօնիտից.
Առանձնացնող և կաբէլային պիտոյքներ.
Խիրուրգիական և բժշկական ռեզինէ իրեղէններ.
Ռեզինէ խաղալիքներ և խաղագնդակներ.
Ռեզինէ գալանտերէյնի ապրանքներ.
Ջնջող ռեզին „Слонъ“ մարկայով.

ՀԱՏԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱԼԱՒ
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

(№ 2) 25—3